

НОВА ЕВРОПА 1920-1941

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ

Београд

Серија: Историја српске књижевне периодике

21

Уређивачки одбор

др Весна Матовић

др Марко Недић

др Бојан Ђорђевић

др Марија Циндори-Шинковић

Секретар зборника

Милан Миљковић

Рецензенти

др Радивоје Микић

др Мирослав Јовановић

НОВА ЕВРОПА 1920-1941

ЗБОРНИК РАДОВА

Уредници:

др Марко Недић

др Весна Матовић

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ

БЕОГРАД

2010

Радови објављени у овом зборнику саопштени су на међународном научном скупу „Часопис *Нова Европа* 1920-1941“, одржаном у Београду 3-4. децембра 2009, у организацији Института за књижевност и уметност.

Издавање зборника омогућило је
Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

УВОДНА РЕЧ*

Зборник о часопису *Нова Европа* (Загреб 1920-1941) садржи саопштења са регионалног научног скупа одржаног 3. и 4. децембра 2009. године, који је организован у оквиру пројекта посвећеног проучавању књижевне периодике и њене улоге у историји новије српске књижевности у Институту за књижевност и уметност у Београду. Претходних година одржани су скупови о *Српском књижевном гласнику* и *Књижевном северу*, објављене су монографије или зборници о периодици српског романтизма и реализма, о српској модерни и авангарди, о *Зениту* и *Мисли*. Изучавање периодике било је делом усмерено на регионе (*Банатска периодика*) или периоде који су били обележени спољашњим, ванлитерарним догађајима (*Окупацијска штампа у Србији 1941-1944*), а објављена је и прва од две књиге посвећене српској штампи у дијаспори (*Срби у Америци и њихова периодика*).

Урађен је и *Летопис културног живота*, који је обухватио последњу деценију XVIII и прву половину XIX века, као и четири тома *Летописа културног живота*, сачињена на основу грађе из листова *Политика* и *Правда* у прве три деценије XX века. Већим делом обрађени су и календари као особен и важан вид књижевне периодике, и урађене библиографије нове серије *Српског књижевног гласника* и послератног *Дела*.

Зашто је важно проучавање књижевне периодике? Зато што листови и часописи пружају потпунији увид у културни и књижевни живот, без кога је тешко реконструисати уметничку и интелектуалну климу једне епохе. Историчарима културе и књижевности прилози и написи у часописима драгоцени су зато што показују испреплетеност различитих

* Поздравно слово за симпозијум о *Новој Европи*, одржан у Институту за књижевност и уметност (Београд, 3. и 4. децембар 2009).

слојева културе (језика, уметности, политике, морала, науке, моде), али и различите брзине њиховог кретања. Истраживањем часописа могуће је пратити њихове интерактивне везе и уочити тренутак када се замеће клица новог и кад кривуља развоја у неким од назначених сегмената добија убрзање или хвата други правац. То су сложени и динамични процеси који распоред снага у књижевноисторијском и друштвеном пољу чине нестабилним, и утолико је важније њихово праћење и разумевање. *Нова Европа* је часопис који даје добру основу управо за ту врсту истраживања и увида.

Овај часопис имао је профилисану уређивачку политику и широк распон тематских области: од политике, образовања, науке, економије до књижевности и уметности. Југословенски оријентисан, али не идентификујући се ни са једним од официјелних политичких центара моћи и привржен концепту новог облика европског „савеза народа“ у коме би своје место добили и југословенски народи, часопис је окупљао сараднике и истакнуте интелектуалце и ствараоце из Србије, Хрватске, Словеније, Босне и Херцеговине, и настојао да буде трибина са које ће се чути тај други, нови глас. *Нова Европа* је била ангажован часопис чије се уредништво није задовољавало информацијом о друштвеној и културној збиљи већ је настојало да прилозима из различитих области утиче на актуелну стварност. Ни књижевност и уметност нису ту били изузети, већ је требало да, као специфични облици друштвене праксе, утичу на њено обликовање. И у том погледу часопис завређују пажњу како савремених историчара друштвених и политичких идеја тако и проучавалаца књижевне и културне прошлости на јужнословенском простору.

Ове, 2010. године, навршава се 90 година од покретања *Нове Европе* и пола века од смрти њеног главног уредника Милана Ћурчина, па су и то били разлози да се, у оквиру пројекта посвећеног књижевној периодици, у Институту за књижевност и уметност организује научни скуп и објави зборник о часопису *Нова Европа*¹

Овим зборником се, уз то, наставља и научна сарадња у региону, обновљена на институтским међународним скуповима *Књижевност на језицима националних мањина у Подунављу* (2003) и *Слика о другом у балканским и средњоевропским књижевностима* (2005), на којима су, упоредо са научницима из Беча, Инсбрука, Јене, Будимпеште, Букурешта, Темишвара, Познања, Варшаве, Софије, учествовали и научници из Загреба, Сарајева, Тузле, Скопља, Суботице, Новог Сада и Београда. Међуратни часопис *Нова Европа*, који је током две међуратне деценије

¹ Требало би поменути и да је 1990. године, на седамдесетогодишњицу покретања *Нове Европе*, у Загребу био припреман скуп са учесницима из различитих ондашњих републичких културних центара (између осталих и Београда и Новог Сада).

излазио у Загребу, а чији је уредник и идејни покретач био предратни српски песник и германиста Милан Ћурчин, припада и српској и хрватској књижевности и култури, и његово проучавање требало би да буде значајно за културну прошлост оба народа. Зборник који је пред читаоцима објективан је показатељ тих настојања.

Весна Матовић

На овом, уводном месту у научни зборник посвећен *Новој Европи*, који доноси радове са научног скупа одржаног 3. и 4. децембра 2009. године у Институту за књижевност и уметност у Београду, потребно је укратко нагласити да су се Институт за књижевност и уметност и његов пројекат посвећен изучавању српске књижевне периодике определили за зборнички начин представљања богатог и сложеног садржаја часописа *Нова Европа* из више разлога. Овом приликом биће изнесени само неки од њих, а на самом скупу чули су се и образложили они најважнији.

Први разлог је у томе што је *Нова Европа* значајан књижевни и друштвено-политички часопис, који је у времену између два светска рата излазио у Загребу више од двадесет година непрекидно, и што је тиме потврђивао континуитет и исказивао актуелне потребе тадашње наше културе. Часописа сличне садржине било је у међуратном времену мало и у српској и у хрватској књижевности - са српске стране то су *Летопис Матице српске* и *Српски књижевни гласник*, са хрватске *Савременик* и *Вијенац* - па је и то један од додатних разлога за опредељење за истраживачко изучавање овог часописа. Такође важан разлог за шири и свестранији научни приступ *Новој Европи* налази се у томе што она у историји српске књижевности и културе досад није детаљније истраживана, а по свом садржају, по великом броју својих сарадника и њихових разноликих прилога, а још више по идејама и ставовима изнесеним на њеним страницама, она је то свакако заслуживала. Заслуживала је то и много раније, када су њене идеје могле имати знатно продуктивнији одјек у нашој средини. На скупу су, па тиме и у самом зборнику, као што је било и очекивано, извесну превагу имали књижевни, културни и друштвено-политички аспекти и садржаји часописа, али то никако не значи да су тиме запостављени други његови аспекти и садржаји. Напротив, и они у зборнику заузимају значајно место.

Књижевноисторијско и интердисциплинарно истраживање овог часописа у данашњем времену знатно је олакшано захваљујући библиографији *Нова Европа 1920-1941*, коју је урадила Марија Циндори-Шинковић а објавио Институт за књижевност и уметност почетком ове године.

Зато су учесници научног скупа, односно аутори радова у зборнику могли много објективније и потпуније да се посвете богатој интердисциплинарној садржини *Нове Европе*, њеним тематским бројевима посвећеним појединим књижевним, културним и политичким темама или актуелним профилима појединих европских земаља, нарочито онима из најближег окружења, затим рецепцији страних књижевности у нашој средини, посебно рецепцији руске књижевности и културе, рецепцији српске и југословенске културе и њених књижевности, као и много потпунијој слици односа између српске и хрватске културе и књижевности у том времену, и између хрватске и српске идеје југословенства и различитих опција које су се о том питању појављивале.

Не мање важан разлог за зборник оваквог садржаја налази се и у чињеници да је управо *Нова Европа*, попут *Зенита*, који је неколико година излазио у Загребу а затим у Београду, под уредништвом српског писца Љубомира Мицића, и попут часописа *Данас*, који је у Београду излазио под уредништвом хрватског писца Мирослава Крлеже, један од малобројних часописа који готово подједнако припадају и српској и хрватској књижевности, и који успешно сведоче о могућној сарадњи између једне и друге културе и њихових књижевности. Поготово су то могли у времену - данас то може зазвучати провокативно - у којем су обе књижевности сматране заједничком и јединственом југословенском или српскохрватском књижевношћу, а њихови писци заједничким југословенским писцима. С друге стране, на научном скупу односно у зборнику, независно од тога што то на страницама часописа никад није посебно истицано, много детаљније су испитани прилози појединих аутора као важни доприноси не само заједничкој него и изворној националној књижевности и култури. То се пре свега односи на главне ауторе и сараднике часописа, а највише на његовог оснивача Милана Ћурчина и на његов неизмерни допринос непрекинутом двадесетогодишњем уређивању часописа и истрајном остваривању његовог културно-идеолошког концепта, затим на Ивана Мештровића, Лазу Поповића, Перу Слијепчевића, Исидору Секулић, Станислава Винавера, Илију М. Петровића, Мирослава Крлежу, Богдана Радицу и на друге ауторе.

Пошто је *Нова Европа* доносила прилоге из различитих области друштвеног живота - од књижевности, уметности и културе до политике, историје и привреде - њен дијапазон интересовања и њени садржаји, као и општа интонација часописа, од објективно-информативне до полемичке, у извесној мери су имали одјека на садржину и профил и других периодичних публикација у нашој средини у том времену. Указивањем на те аспекте часописа такође је употпуњавана слика и о *Новој Европи* и о међуратној периодици у целини, поготово о књижевној и научној перио-

дици, не само као о важном сегменту књижевног живота једног народа и његове културе у одређеном времену него и као о веома важном изворишту стваралачких и друштвених идеја и програма, и њиховом потврђивању, евентуалном оспоравању и обнављању на страницама периодичних публикација и непосредног друштвеног живота. А то је било сасвим довољно да се једном таквом часопису посвети научни зборник оваквог профила.

Марко Недић

Мило ми је и част што сам позван да поздравим овај скуп у своје име и у име породице Ћурчин, као и у почаст сећању на мог оца Милана Ћурчина. Немам никакве заслуге за планирање и организовање овога скупа, али ме свакако радује бројност и разноликост одазива, још и посебно зато што је мој отац *Нову Европу* - коју је покренуо у јесен 1920. године и био јој главни уредник од самог почетка па до задњег броја (марта месеца 1941) - сматрао својим главним животним делом без обзира на то што је претходно већ био стекао глас и као песник и као научни радник.

Иако сам син Милана Ћурчина, не претендујем да самим тим овде заступам или једини тачно тумачим очеве погледе и ставове, те да себи присвајам улогу крајњег арбитра или ауторитета у свему што је везано за *Нову Европу*. Једино што могу за себе рећи, јесте то да је неминовно да о неким, особито личним стварима знам нешто више од већине других. Сматрам, међутим, да је сама *Нова Европа* јаван документ, отворена књига, и да као таква од заинтересираних примарно захтева студиозан приступ и објективну анализу, или аргументирану интерпретацију и критику. У том смислу сам и сам својевремено објавио један рад (у *The Slavonic and East European Review*) који је третирао везе између енглеске, Ситон-Вотсонове *New Europe* и очеве *Нове Европе*, с посебним освртом на неке занимљиве уредничке сугестије Ситон-Вотсона свом пријатељу Милану Ћурчину у првим фазама Ћурчиновог уређивања *Нове Европе*.

На овом бих скупу, међутим, пре свега желео да будем пажљив слушалац, који тек у неким случајевима може имати и своје мишљење. И даље, да такође будем спреман да одговорим на нека могућа питања, уколико ми знање и меморија то дозволе.

Нова Европа несумњиво обилује богатим тематским материјалом, и размишљајући о појединим аспектима овога скупа чини ми се да би он могао бити тек први односно други скуп те врсте (да не заборавимо или

занемаримо скуп о *Новој Европи* одржан у Загребу 1990) у низу сличних у будућности. Али, у својим годинама једва да се више усуђујем говорити о плановима и будућности. Боље је да то оставим млађима од себе, а овде се концентрирам на посао који данас и сутра непосредно стоји пред нама. И стога, само још једном хвала и добар успех свим учесницима.

Иван Ђурчин

САДРЖАЈ

<i>Уводна реч</i>	5
-------------------------	---

I

<i>Марија Циндори</i> Часопис <i>Нова Европа</i> (1920-1941) Милана Ћурчина.....	13
<i>Васа Павковић</i> Песник Милан Ћурчин на путу од револта до политике.....	25
<i>Бојан Борђевић</i> Архивска грађа о „Новој Европи“ у Архиву Југославије.....	37
<i>Миливој Ненин</i> Сукоб Матице српске и <i>Нове Европе</i>	47
<i>Бојан Јовић</i> <i>Нова Европа</i> у огледалу савремене српске књижевне периодике.....	55
<i>Zvonko Kovač</i> Interkulturalni aspekti časopisa <i>Nova Europa</i>	65

II

<i>Милош Ковић</i> Роберт Вилијам Ситон-Вотсон у загребачкој <i>Новој- Европи</i>	81
<i>Јово Бакић</i> <i>Нова Европа</i> : између пречанског интегралног и хрватског минималног југословенства.....	107
<i>Софија Божић</i> Милан Ћурчин између српства, хрватства и југословенства.....	123

<i>Ранка Гашић</i>	
Концепција југословенства у <i>Новој Европи</i>	139
<i>Љубомир Петровић</i>	
Допринос <i>Нове Европе</i> развоју критичке историјске свести у југословенском друштву.....	151
<i>Срђан Милошевић</i>	
„Ја теби певам, сељаче, и кличем" - сарадници <i>Нове Европе</i> о селу и сељаштву у међуратној Југославији.....	171
<i>Иво Ванас</i>	
<i>Nova Evropa</i> , Sovjetska Rusija i komunistički pokret.....	209

III

<i>Видосава Голубовић</i>	
Руски мислиоци и Европа.....	229
<i>Ениса Успенски</i>	
Достојевски и о Достојевском на страницама <i>Нове Европе</i>	241
<i>Ирена Лукшић</i>	
<i>Nova Evropa</i> i ruska emigrantska književnost.....	263
<i>Олена Дзјуба-Погребњак</i>	
Украјина као тема <i>Нове Европе</i>	273
<i>Весна Матовић</i>	
Слика о Немачкој у <i>Новој Европи</i>	297
<i>Вељко Станић</i>	
<i>Нова Европа</i> и Француска: последњи модел Запада?.....	327
<i>Кринка Видаковић-Петров</i>	
Прилози И. М. Петровића у <i>Новој Европи</i> : Америка и „наши" у Америци.....	341
<i>Александра Корда-Петровић</i>	
Масарикова нова Европа.....	365
<i>Михајло Пантић, Јасмина Јовановић</i>	
Бугарске теме у <i>Новој Европи</i>	377
<i>Станиша Тутњевић</i>	
<i>Нова Европа</i> и Босна.....	387

Лидија Делић

- Прилози Милана Ћурчина о „Хасанагиници" у часопису
Нова Европа - поводом стогодишњице Гетеовог рођења.....411

IV

Бранко Летић

- Дубровачка књижевност у *Новој Европи*.....435

Марко Недић

- Милан Ћурчин и српски модернисти у *Новој Европи*.....447

Ана Ћосић-Вукић

- Слободан Јовановић у *Новој Европи*.....457

Слободанка Пековић

- Књижевна критика и белешке о књижевности у *Новој Европи* 477

Биљана Андоновска

- Преглед „Књижевног прегледа" и „ново" у *Новој Европи*.....493

Станислава Бараћ

- Феминистичке (уређивачке) политике: *Нова Европа* и *Мусао* 515

Татјана Јовићевић

- Традицијски канон и (нова) модерна:
Бранко Радичевић у *Новој Европи*.....541

Тихомир Брајовић

- Халер, Крлежа, Мештровић - хрватска књижевност
и уметност у часопису *Нова Европа*.....557

Милан Миљковић

- Путописи у *Новој Европи* - однос прошлости и садашњости 571

V

Ненад Макуљевић

- У име југословенства: Иван Мештровић у *Новој Европи*.....589

Жарко Рошуљ

- „Две речи о карикатури" Исидоре Секулић у *Новој Европи*.....603

Сања Радиновић

- Написи о традиционалном музичком наслеђу
југословенских народа у часопису *Нова Европа*.....617

<i>Владимир Коларић</i>	
Сергеј Тагац у <i>Новој Европи</i>	635
<i>Саша Сојкић</i>	
Кино-наочњаци: <i>Нова Европа</i> у контексту југословенске филмске култивације.....	643
Индекс имена.....	669
Индекс периодике.....	693

Марија Циндори-Шинковић

ЧАСОПИС *НОВА ЕВРОПА* (1920-1941)
МИЛАНА ЋУРЧИНА

Покретање, оснивачи и сарадници *Нове Европе*

Постоје индиције да је било покушаја да часопис *Нова Европа* буде основан у Београду. Разлоге због којих до тога није дошло можда треба тражити у исходу полемика које је његов главни и одговорни уредник Милан Ћурчин (1880-1960) водио пре Првог светског рата не само са Јованом Скерлићем и *Српским књижевним гласником* као водећом институцијом српске културе и књижевности, већ и са универзитетским професорима и личностима јавног и културног живота престонице. Излажење у Београду за часопис би значило опстајање у сенци *Књижевног гласника*, а за уредника, вероватно, обнављање старих полемика у новим условима. С друге стране, на то да се редакција измести у неки други југословенски град утицале су и околности које су за њене чланове имале много шири значај. Услед прерасподеле националних и политичких снага, и финансијских центара моћи у новој југословенској држави, млађа, прозападно и југословенски оријентисана елита, која је, посредно или непосредно, политички или дипломатски, предано, на међународном фронту, учествовала у припреми мировних преговора, и у великој мери допринела стварању позитивног имиџа о Србији и јужнословенским народима на Западу, с правом је очекивала да после рата и остварења „петовековног сна“ и она буде укључена у све сегменте конституисања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. После завршетка Првог светског рата до тога, по њиховом уверењу, није дошло. У послератним „приликама које су новином и повољним изгледима премашиле свако народно надање“, питање демократизације и парламентаризма решавало се „искључиво од

Васа Павковић

ПЕСНИК МИЛАН ЋУРЧИН НА ПУТУ ОД РЕВОЛТА ДО ПОЛИТИКЕ

Апстракт: У огледу се разматра појава различитих ванпоетичких идеологема у поезији Милана Ћурчина. Анализом материјала који доносе његове две песничке књиге, као и песме које је при крају своје песничке пустиловине објавио у периодици, након Првог светског рата, указује се на развој и промене у Ћурчиновом схватању поезије али и разумевању смисла песничког ангажмана. Истиче се да су бунтовни песников карактер и драматична историјска кретања у Европи током прве две деценије XX века из основа променили почетне песничке идеје Милана Ћурчина и усмерили га ка покретању часописа *Нова Европа* и нарочитој друштвеној и историјској мисији у новонасталој Југославији.

Кључне речи: Милан Ћурчин, поезија, стихови, љубавна поезија, иронија, ангажман, *Нова Европа*, хришћанска вера, елита, полемика, поента, југословенство, мисионарство.

655.41(457.1)(093.2)
050.488 НОВА ЕВРОПА "1920/1940"(093.2)

Бојан Ђорђевић

АРХИВСКА ГРАЂА О „НОВОЈ ЕВРОПИ“ У АРХИВУ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Апстракт: У раду се приказује досад непозната архивска грађа о издавачком предузећу „Дова Европа“ Милана Ђурчина, као и о часопису под истим именом. Грађа се чува у Архиву Југославије, тек делимично сређена и још увек непописана.

Кључне речи: „Нова Европа“, Милан Ђурчин, архиви, архивска грађа.

Миливој Ненин

СУКОБ МАТИЦЕ СРПСКЕ И *НОВЕ ЕВРОПЕ*

Апстракт: У овом раду се анализира полемика коју су водиле *Нова Европа* и Матица српска поводом прославе стогодишњице Матице српске.

Кључне речи: *Нова Европа*, *Летопис Матице српске*, Милан Ђурчин, Лаза Поповић, Марко Малетин, Иван Мештровић, Васа Стајић, Милутин Јакшић, стогодишњица, јубилеј, загребачки суд, изложба.

050(497.11)"1920/194Г
050.488 НОВА ЕВРОПА"1920/1941"
821.163.41:929 Ћурчин М.

Бојан Јовић

НОВА ЕВРОПА У ОГЛЕДАЛУ САВРЕМЕНЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ПЕРИОДИКЕ

Апстракт: У тексту се даје преглед најважнијих прилога посвећених *Новој Европи* у домаћој књижевној периодици између два рата. Описују се прегледи и коментари уређивачке политике Ћурчиновог часописа, анализе заступљених тематских циклуса и појединих тема, као и полемике и критике које се, из начелних и из личних разлога, упућују *Новој Европи* и Милану Ћурчину.

Кључне речи: *Нова Европа*, периодика између два рата, Милан Ћурчин, Љубомир Мицић.

Zvonko Kovač

INTERKULTURNI ASPEKTI ČASOPISA *NOVA EVROPA*

Apstrakt: Rasprava je rezultat istraživanja časopisa *Nova Evropa* u dva aspekta njegove interkulturalnosti: programatskom i političkom, ideološkom. U programatskom aspektu interesantna su mnoga imena istaknutih slavista i njihova stajališta o kulturnom razvoju zajedničke zemlje, a u ideološkom - onodobna iskustva, kao i kasnija rješenja, zanimljivo je usporediti s današnjim pitanjima integracije Europe (osobito u svjetlu interkulturalnoga dijaloga kao temeljne vrijednosti EU).

Ključne riječi: interkulturalnost časopisa, *Nova Evropa*, Milan Curćin, Vatroslav Jagić, Matija Murko, Viktor Žganec, Antun Barac i dr.

Милош Ковић

РОБЕРТ ВИЛИЈАМ СИТОН-ВОТСОН
У ЗАГРЕБАЧКОЈ *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: У чланку је приказана сарадња британског историчара и публицисте Роберта Вилијама Ситон-Вотсона у *Новој Европи* Милана Ћурчина. Осветљен је посебан значај који је Ћурчин придавао присуству Ситон-Вотсона у његовом часопису, као и Ситон-Вотсоново виђење југословенског питања у времену пре покретања *Нове Европе*. Затим су исцрпно анализирани текстови које је Ситон-Вотсон објавио у *Новој Европи*.

Кључне речи: Роберт Вилијам Ситон-Вотсон, Милан Ћурчин, Никола Пашић, *Нова Европа*, *The New Europe*, Аустроугарска, Велика Британија, Русија, Хрватска, Србија, Југославија, стратешки интереси, културне предрасуде, оријентализам, балканизам.

Јово Бакић

НОВА ЕВРОПА: ИЗМЕЂУ ПРЕЧАНСКОГ ИНТЕГРАЛНОГ И ХРВАТСКОГ МИНИМАЛНОГ ЈУГОСЛОВЕНСТВА

Апстракт: У раду се примењује раније развијена типологија југословенства на случај писања *Нове Европе*. Разликују се српски (са србијанским и пречанским југословенством) и хрватски тип југословенства. Ови типови југословенства се даље разврставају према критеријуму оствареног и пожељног степена националне интеграције на југословенски паннационализам и минимално југословенство. Док су заговорници југословенског паннационализма, који се дели на интегрално, националистичко у ужем смислу, и реално југословенство, сматрали да је стварање југословенске нације ако не већ остварено, оно веома пожељно у ближој или даљој будућности, дотле су заговорници минималног југословенства сматрали да је стварање југословенске нације непожељно. Треба утврдити којем је типу југословенства *Нова Европа* била најближа, и зашто је то тако. Личности њених оснивача и уредника, њихов интелектуално-политички развој, етничко порекло, место боравка, класни положај и искуство у предратном, ратном и поратном периоду узимају се у обзир приликом анализе конкретног испољавања југословенства у различитим периодима (1920-1921; 1921-1928; 1928-1941) и заокрета који су прављени у оквиру ширег југословенског опредељења. Истраживачки циљ се, дакле, састоји у утврђивању мотива који су водили главне личности у *Новој Европи* да заговарају различите варијанте југословенства у различитим периодима, и функција које су различите идеологије југословенства имале у Краљевини СХС (Југославији).

Кључне речи: *Нова Европа*, југословенство, Срби, Хрвати, пречани.

323.1(497.1)(046)
070:929 Ћурчин М.

Софија Божић

МИЛАН ЋУРЧИН ИЗМЕЂУ СРПСТВА, ХРВАТСТВА И ЈУГОСЛОВЕНСТВА

Апстракт: У раду се разматрају ставови др Милана Ћурчина о националном питању које је тај југословенски оријентисан интелектуалац износио у часопису *Нова Европа*, чији је био покретач и уредник, са циљем да се утврди (не)оправданост оптужби које су долазиле из београдске и загребачке средине како су полазишта његових чланака, као и часописа у целини, у основи антисрпска, односно антихрватска.

Кључне речи: *Нова Европа*, Милан Ћурчин, југословенство, Југославија, Срби, Хрвати, српско-хрватски односи.

Ранка Гашић

КОНЦЕПЦИЈА ЈУГОСЛОВЕНСТВА У НОВОЈ ЕВРОПИ

Апстракт: У чланку је реч о југословенству као најважнијем аспекту идеологије часописа *Нова Европа*. Његова југословенска идеја одговарала је типу тзв. интегралног југословенства, као наднационалне идеологије усмерене ка стварању јединствене нације Јужних Словена, у будућности. Југословенство је у овом часопису схватано као део шире идеје о словенској узајамности и космополитизму. У погледу уређења државе, сарадници *Нове Европе* били су присталице федерализма.

Кључне речи: *Нова Европа*, југословенство, словенство, југословенска култура, федерализам, омладински покрет, „нови курс“, Т. Г. Масарик, Р. В. Ситон-Вотсон, Милан Ђурчин.

Љубомир Петровић

ДОПРИНОС *НОВЕ ЕВРОПЕ* РАЗВОЈУ КРИТИЧКЕ ИСТОРИЈСКЕ СВЕСТИ У ЈУГОСЛОВЕНСКОМ ДРУШТВУ

Апстракт: Часопис *Нова Европа*, пратећи збивања у друштву и држави која се тек формирала, утицао је на обликовање и перцепцију прошлости код читалаца. Објављивањем извора и критичким тумачењем објављених извора из периода пред Први светски рат и током њега, низом чланака и књига из пера учесника историјских збивања, уредници и сарадници часописа допринели су стварању критичке слике о непосредној прошлости југословенске идеје.

Кључне речи: историјска концизност, југословенство, политизација прошлости, алтернативна историја.

Срђан Милошевић

„ЈА ТЕБИ ПЕВАМ, СЕЉАЧЕ, И КЛИЧЕМ"¹ -
САРАДНИЦИ *НОВЕ ЕВРОПЕ* О СЕЛУ И СЕЉАШТВУ
У МЕЂУРАТНОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ

Апстракт: У прилогу је истраживан однос аутора који су се оглашавали у часопису *Нова Европа* према селу и сељаштву. Анализиране су главне карактеристике својеврсне сељачке идеологије која је током две деценије формулисана на страницама часописа. Циљ те идеологије био је конституисање Југославије као сељачке државе. Основне компоненте те идеологије (гlorификовање сељаштва, угледање на србијанског сељака, идеја о државотворности сељаштва, узношење породичне задруге, антиурбанизам, проблем односа интелигенције и сељаштва, магловити планови за побољшање положаја сељаштва) појединачно су реконструисане кроз поглавља рада.

Кључне речи: *Нова Европа*, Краљевина Југославија, интелектуалци, сељаштво, идеологија

¹ М. Ђурчин, „Песма сељаку“, *Нова Европа*, I/14 (1920), 537.

329.15(47)(046)
316.4(47)(046)

Ivo Banac

NOVA EVROPA, SOVJETSKA RUSIJA I KOMUNISTIČKI POKRET

Ap-strakt: Poslijerevolucionarna Rusija bila je nepresušna tema na stranicama Curčinove *Nove Evrope*. Voden simpatijama prema Rusiji kao predvodnici slavenstva, koja je po Čurčinovu mišljenju u tadašnjoj Europi također predvodila i u socijalnom pogledu, Čurčin je stranice *Nove Evrope* otvorio širokom dijapazonu raznih mišljenja o ruskim temama, uključujući domaćim komunistima i lijevim kritičarima SSSR-a. Uslijedili su izuzetno informativni uvidi u rusku problematiku, često u opreci sa Čurčinovim populističkim socijaldemokratizmom i rusofilstvom, koji su ipak bili lišeni temeljnih liberalnih vrijednosti. Ova rasprava pokušava povezati kontradiktorna razmišljanja o Rusiji što su se pojavila na stranicama *Nove Evrope*.

Ključne riječi: Milan Curčin, Sovjetska Rusija, komunizam, ruska emigracija, Miroslav Krleža, Ante Ciliga, Mirko Kus-Nikolajev.

130.2(470:4)"18"

821.161.1.09"18"

14 Зењковски В.

Видосава Голубовић

РУСКИ МИСЛИОЦИ И ЕВРОПА

Апстракт: Рад се бави описом серије чланака Василија Зењковског, тада професора Универзитета у Београду, тематски везаних за посебну индивидуалну критику европске културе код руских мислилаца. Историјски гледано, та критика започиње у руској филозофији и литератури средином XVIII и траје све до XX века. Зењковски се најпре бави стваралаштвом Гогоља, да би преко словенофила, Херцена, Толстоја, Достојевског, Фјодорова, Данилевског и Леонтјева, стигао до својих савременика евроазијаца.

Кључне речи: руски мислиоци, европска култура, Русија, словенство, Европа, Исток, религиозно-естетске идеје, историјски натурализам.

Ениса Успенски

ДОСТОЈЕВСКИ И О ДОСТОЈЕВСКОМ НА СТРАНИЦАМА *НОВЕ ЕВРОПЕ*

Апстракт: У раду су представљени чланци угледних европских, као и српских и хрватских слависта, филозофа, историчара и критичара о стваралаштву и животу Достојевског, објављени у *Новој Европи* 1922, поводом стогодишњице рођења, и 1931, поводом педесетогодишњице смрти великог руског писца и мислиоца.

Кључне речи: Ф. М. Достојевски, достојевистика, В. Зењковски, Ј. Ањичков, А. Флоровски, Д. Чижевски, А. Јелачић, А. Бем, Р. Плетњов, А. Погодин, С. Хесен, Е. Захаров, П. Аскоченски, П. Митропан, И. Секулић, Л. Поповић, Б. Лазаревић, Б. Радица, Д. Прохаска, Ј. Бадалић, Ј. Матл, Т. Г. Масарик.

Irena Lukšić

NOVA EVROPA I RUSKA EMIGRANTSKA KNJIŽEVNOST

Apstrakt: *Nova Evropa* jedan je od najvažnijih i najutjecajnijih, ali i najdugovječnijih i najredovitijih južnoslavenskih časopisa između dva svjetska rata. Izdavao ga je u Zagrebu, od 1920. do 1941. godine, Milan Ćurčin i to po uzoru na istoimeni britanski časopis *The NewEurope* (1916-1920) povjesničara i političkog aktivista Roberta Williama Seton-Watsona, a zadaća mu je bila materijalna obnova života nakon svjetskog rata i, još važnije, aktualizacija niza teorija o novom poretku, koje imaju pretpostavke u realnim mogućnostima trenutka.

Značajno mjesto u periodiku, uz vrlo razvedene društveno-političke diskusije, imala je književnost, koja je shvaćena kao bitan čimbenik u dijalogu kultura i civilizacija, odnosno kao reprezentant političkih platformi i utopija šireg europskog tla. Najviše prostora, kao što se i moglo očekivati u kontekstu društveno-povijesne zbilje nakon Oktobarske revolucije 1917, dobila je ruska književnost i ruska kultura. Ostavimo li po strani neposredne političke, ideološke i zemljopisne promjene, kao i razne teritorijalne aspiracije, i zaustavimo se samo na fenomenu dviju ruskih književnosti (kultura) kao posljedice revolucionarnog prevrata, vidjet ćemo da je riječ o neobično važnoj, kompleksnoj pojavi koja je inicirala prijepore još dugo nakon „pomirenja“ sovjetske Rusije i ruske dijaspore. Emigrantska je književnost interesantna zbog niza pitanja koja su s njom u vezi (jezik, teritorij, književni život, sloboda izražavanja, kulturna tradicija, politički kontekst, itd.). Časopis *Nova Evropa* nalazio je poticaje i građu za slojevit pristup toj temi jer ju je vidio kao svoju misiju, a to je stvaranje novog poretka, nove Europe, novog svijeta. Baveći se književnošću i kulturom emigracije časopis je ponudio cijeli niz kompatibilnih tema - povijesnih, gospodarskih, filozofskih, međukulturalnih, političkih. Svojevrsne partnere u prezentaciji aktualnih društveno-političkih problema *Nova Evropa* imala je u ruskim emigrantskim časopisima *Ruski arhiv*, koji je od 1928. do 1937. izlazio u Beogradu, te *Novosel'e*, koji je od 1942. do 1950. izlazio u New Yorku.

Ključne reči: novi europski poredak, ruska emigrantska književnost, časopisi-partneri *Nova Evropa*, *Ruski arhiv* i *Novosel'e*.

323.1(477)(046)
821.161.2(046)

Олена Дзјуба-Погребњак

УКРАЈИНА КАО ТЕМА *НОВЕ ЕВРОПЕ*

Апстракт: Период 1910-1930. године, један од најдраматичнијих у историји Украјине, мало је познат европској јавности. Зато су од нарочитог значаја текстови *Нове Европе*, једног од ретких часописа Јужних Словена који је тежио да своје читаоце информише о ситуацији у Украјини. Чланци у овом часопису одражавају разноврсност и супротност мишљења и погледа о тзв. украјинском питању, осветљавају драматичност његовог решавања. Уникатан у том погледу је и тематски број *Нове Европе* о Украјини, у којем је приказан широки спектар размишљања аутора за које ова тема није била случајна. Грађа овог броја часописа добија на значењу и тиме што о украјинском проблему расправља уочи Другог светског рата.

Кључне речи: *Нова Европа*, украјинско питање, Украјина, Русија, независност, емиграција, украјинска књижевност.

Весна Матовић

СЛИКА О НЕМАЧКОЈ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: Слика о Немачкој формирана у часопису *Нова Европа* (1920-1941) Милана Ђурчина могла би бити подједнако важна као један од показатеља начела уређивачке политике часописа и његових културолошких и политичких идеја, али и као представа о земљи чију је историју обележила дихотомија културе и политике. У турбулентном међуратном периоду, када је већи део немачке културне елите напустио земљу због погубних последица националсоцијалистичке политике, пример вајмарске класике (Гетеа), великих философа и писаца (Ничеа, Т. Мана) или интелектуалаца, који су са симпатијама и разумевањем гледали на тек створену југословенску државу, попут Хермана Вендела, био је перципиран на страницама *Нове Европе* као противтежа опасним намерама Трећег рајха.

Кључне речи: *Нова Европа*, немачка књижевност и култура, Гете, Ниче, Х. Вендел, хуманизам, космополитизам, фашизам.

Вељко Станић

НОВА ЕВРОПА И ФРАНЦУСКА: ПОСЛЕДЊИ МОДЕЛ ЗАПАДА?

Апстракт: Предмет овог чланка су француске теме на страницама *Нове Европе*. Слика Француске и њених културних дилема доприноси бољем сагледавању интелектуалног круга загребачког часописа. Преко погледа на југословенско-француско савезништво до водећих политичких и културних запитаности међуратне Француске, *Нова Европа* потврдила је своја изворна либерална начела.

Кључне речи: *Нова Европа*, Француска, Југославија, култура, интелектуалци, либерализам, комунизам, фашизам.

Кринка Видаковић-Петров

ПРИЛОЗИ И. М. ПЕТРОВИЋА
У *НОВОЈ ЕВРОПИ*:
АМЕРИКА И „НАШИ“ У АМЕРИЦИ

Апстракт: У раду су обрађени жанровски разноврсни дописи српског писца и компаратисте Илије М. Петровића (1895-1942) писани у Америци, а објављени у *Новој Европи* током његове деветогодишње (1921-1930) сарадње с овим часописом. Петровићева свестрана слика Америке - културне, књижевне, социјалне и политичке - допуњена је његовим песмама, насталим и објављеним у Америци, као и његовим сатиричним текстом о југословенским исељеницима у тој земљи.

Кључне речи: америчке теме у *Новој Европи*, модерна америчка лирика, југословенски исељеници у Америци, проза и поезија И. М. Петровића.

Александра Корда-Петровић

МАСАРИКОВА НОВА ЕВРОПА

Апстракт: На страницама *Нове Европе* чехословачки председник Т. Г. Масарик имао је позицију култне личности о чијим се идејама, политичким потезима и визијама писало као о идеалном моделу који треба преузимати. Па чак и више од тога: Масарикова визија нове Европе поклапала се са визијом и концепцијом часописа *Нова Европа*.

Кључне речи: Нова Европа, Т. Г. Масарик, Масариков култ, чехословачко-југословенске везе

821.163.2(046)
323.1(=163.41)(046)
94(497.2)(046)

Михајло Пантић, Јасмина Јовановић

БУГАРСКЕ ТЕМЕ У НОВОЈ ЕВРОПИ

Апстракт: Сагласно прокламованој уређивачкој политици, заснованој на идејама толеранције и бољег међусобног познавања различитих језика, религија и културних традиција мултиетничког јужнословенског простора, што би у тада владајућој утопијској пројекцији требало да резултира новим видом (југословенске) интеграције, у часопису *Нова Европа* могу се наћи и прилози посвећени бугарским темама. Они, истина, нису чести, а објашњење за ту спорадичност сасвим је очигледно. Бугарска је, из добро знаних историјских разлога, после Првог светског рата остала изван новоформиране јужнословенске државе. Прагматизам политичких и ужих националних интереса увек превлада апстрактне хуманистичке визије: премда и бугарска и српска књижевност, осим негативних стереотипа, развијају и позитивне представе о блискости двају етничитета (код Срба то, између осталих, чине Јован Рајић у *Историји*, крајем XVIII, и Јован Стерија Поповић, у поезији, почетком XIX века), историјска реалност закономерно разбија утопију у парампарчад.

Таласи интензивније културне српско-бугарске сарадње увек су долазили након периода политичких криза, а нарочито после ратова и у XIX и у XX веку, када су и Србија и Бугарска виделе једна другу као препреку за остварење властитих државотворних интереса. После Првог светског рата, у новонасталим околностима долази до обнове културне и књижевне комуникације, о чему и посредно и непосредно сведоче прилози у *Новој Европи* који обрађују бугарске или југословенско(српско)-бугарске теме. Оне се, према библиографији тога часописа коју је сачинила Марија Циндори-Шинковић, могу оквирно поделити у три групе:

1. Бугарска књижевност
2. Бугарска наука и култура
3. Бугарска историја, друштво и привреда

Нема много текстова из бугарске књижевности у *Новој Европи*. То и не чуди будући да је часопис тако индикативног имена био профилисан као превасходно шире друштвени, па тек потом, секундарно, и као уметнички. Њиховом опису претходи исцрпнија анализа за програмску концепцију часописа индикативног чланка уредника Милана Ђурчина „Из историје Светског рата. Бугари и Словенство". У њему аутор испитује низ проблемских питања која се јављају у историјском сагледавању тога односа, указујући на неопходност и корисност успостављања ближих веза између балканских етничитета. Потом су кратко коментарисани књижевноисторијска скица „Новија бугарска књижевност" Ивана Д. Шишманова и песме Елисавете Багрјане објављене у

Новој Европи. Следи истраживачки закључак да, судећи према књижевним прилозима, *Нова Европа* чини важну станицу - а може се рећи и: страницу - рецепције бугарских уметничких постигнућа на српском (штокавском) језичком простору.

Кључне речи: *Нова Европа*, Југославија, Бугарска, Милан Турчин, рецепција, бугарско-српски односи, историја бугарске књижевности.

323(497.15)(046)
323.1(497.1)(046)

Станиша Тутњевић

НОВА ЕВРОПА И БОСНА

Апстракт: У раду се утврђују мотиви који су условљавали велико интересовање *Нове Европе* за Босну, као „централну“ југословенску покрајину, и трага за начином како је она представљена у складу са програмском и идеолошком оријентацијом часописа. У први план стављена је грађа књижевног карактера и веза *Нове Европе* са неким значајнијим књижевним ствараоцима поријеклом из Босне и Херцеговине (А. Шантић, П. Слијепчевић, А. Мурадбеговић, Ј. Кршић и И. Андрић). Та грађа до сада је већим дијелом била непозната и овдје се први пут објављује.

Кључне ријечи: *Нова Европа*, Босна, идеологија југословенства, Млада Босна, Алекса Шантић, Перо Слијепчевић, Ахмед Мурадбеговић, Јован Кршић, Иво Андрић.

Лидија Делић

ПРИЛОЗИ МИЛАНА ЋУРЧИНА
О „ХАСАНАГИНИЦИ" У ЧАСОПИСУ *НОВА ЕВРОПА*
- ПОВОДОМ СТОГОДИШЊИЦЕ
ГЕТЕОВОГ РОЂЕЊА

Апстракт: У раду се разматрају текстови Милана Ћурчина објављени у *Новој Европи* поводом 100-годишњице Гетеове смрти. Они су везани за детаље око Гетеовог јубилеја, за Гетеов препев „Жалостне пјесанце племените Асан-агинице" и за варијанту знамените песме коју је Милан Ћурчин добио од Ивана Мештровића. Испитује се превасходно Ћурчиново мишљење о пореклу песме коју је Фортис објавио у своме путопису *Viaggio in Dalmazia* (1774) и његов суд о аутентичности Мештровићевог записа.

Кључне речи: *Нова Европа*, „Хасанагиница", Ј. В. Гете, Вук, М. Ћурчин, А. Фортис, И. Мештровић, усмена балада.

Бранко Летић

ДУБРОВАЧКА КЊИЖЕВНОСТ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: У раду се разматра слика дубровачке културе и књижевности према научним прилозима у двоброју *Нове Европе* (1928) тематски посвећеном старом Дубровнику. Циљ је утврдити како су култура и књижевност старог Дубровника приказани према концепцији часописа и у склопу нове југословенске заједнице.

Кључне речи: *Нова Европа*; дубровачка књижевност; романско-словенска култура, италијански утицаји; имитација; „механизација калупа“; „естетска критика“, Алберт Халер.

Марко Недић

МИЛАН ЋУРЧИН И СРПСКИ МОДЕРНИСТИ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: Поред осврта на значај модернистичке поезије М. Ћурчина у српској књижевности прве деценије XX века и на промену његових ставова о модернизму у међуратном времену, када је уређивао *Нову Европу*, у раду је представљена сарадња модерно оријентисаних српских писаца у том часопису, посебно представника модерне из времена пре Првог светског рата, Милана Ракића, Исидоре Секулић, Бранка Лазаревића и других. Такође је истакнута и југословенска оријентација *Нове Европе* и њених оснивача, посебно И. Мештровића, која је Ћурчину била веома важан критеријум за избор сарадника часописа. Изостанак сарадње послератних српских модерниста у *Новој Европи*, након њиховог присуства у часопису у првим годинама по завршетку рата, објашњен је променом Ћурчиновог односа према сваком екстремном ставу, било да се он испољавао у књижевности или у политичким активностима.

Кључне речи: М. Ћурчин као први српски модерниста, интегрално југословенство, писци српске предратне модерне у часопису, послератни модернисти и авангардисти у часопису и ван њега.

Ана Ћосић-Вукић

СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: У раду се садржај прилога Слободана Јовановића у *Новој Европи* разматра у контексту његовог односа према Милану Ћурчину, програмској оријентацији часописа *Нова Европа*, програму Нове серије *Српског књижевног гласника* и његове уређивачке политике, као и Јовановићеве формално доследне нестраначке позиције у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца; такође се указује на њихову стилску особеност, критичко достигнуће и књижевно-историјски значај.

Кључне речи: периодика, Слободан Јовановић, Милан Ћурчин, *Нова Европа*, Нова серија *Српски књижевни гласник*, Љубомир Недић, југословенство, београдски стил, критика, Стендал, Џорџ Мередит, Бенжамен Констан, Артур Балфур, Никола Пашић.

Слободанка Пековић

КЊИЖЕВНА КРИТИКА И БЕЛЕШКЕ О КЊИЖЕВНОСТИ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: И у једном часопису као што је *Нова Европа*, који није преваходно књижевни, критика и белешке о књижевности употпуњавају и подупиру уредничку концепцију, а својим квалитетом превазилазе основне интенције часописа.

Кључне речи: књижевна критика, белешке о књижевности, сврха критике, *Нова Европа*, југословенство.

Биљана Андоновска

ПРЕГЛЕД „КЊИЖЕВНОГ ПРЕГЛЕДА" И „ЈНОВО" У НОВОЈ ЕВРОПИ

... *А дух тражи увек ново
и хоће да буде свој...*

М. Ћурчин

Апстракт: У раду је истражен удео књижевних садржаја у првих десет година излажења *Нове Европе* (1920-1929). Анализа положаја књижевне рубрике у часопису, а часописа у ширем покрету, уз праћење разноврсних облика њихове динамике и деловања, упућује на закључке о улози и значају књижевности у бурној деценији после Првог светског рата. *Нова Европа* одређена је према новој серији *Српског књижевног гласника*, с једне, и према новим, модернистичким и авангардним ствараоцима, с друге стране. Посебно се указује на књижевна становишта покретача и уредника *Нове Европе* Милана Ћурчина.

Кључне речи: Милан Ћурчин, *Нова Европа*, *Српски књижевни гласник*, Југославија, покрет, часопис, књижевна рубрика, уређивање, традиција, иновација, „стари" и „нови", авангарда, модернизам, књижевни програм.

Станислава Бараћ

ФЕМИНОФИЛНЕ (УРЕЂИВАЧКЕ) ПОЛИТИКЕ:¹ *НОВА ЕВРОПА И МИСАО*

Апстракт: У раду се међуратним часописима *Нова Европа* и *Мисао* приступа са методолошких позиција историје жена, односно родне историје, и критичке анализе дискурса. Под појмом феминофилног подразумевају се они часописи који су, у периоду процвата женске штампе, захваљујући продору еманципаторских дискурса, у новонасталој Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, касније Краљевини Југославији, неговали женско ауторство и бавили се тзв. женским питањем, иако по својој основној намени нису били „женски“ или феминистички. Као додатни критеријум дефинисања овакве уређивачке оријентације узима се женски глас у двоструком значењу: бирачког политичког права и ауторства. Циљ овога рада је да испита како су се у наведеном историјском контексту обликовале и манифестовале феминофилне политике датих часописа, односно која је била њихова улога у (дискурзивној) промени родних односа као друштвених односа моћи. Југословенство и феминизам уједно су и идеологије кроз које се сагледавају општије идеолошке оријентације конзерватизма и либерализма.

Кључне речи: уређивачка политика, *Нова Европа* (1920-1941), *Мисао* (1919-1937), феминизам, женско право гласа, женско ауторство, родни односи, дискурс, идеологија, југословенски идентитет, Краљевина СХС/Југославија.

¹ Израз „*феминифилна* уређивачка политика“ (курзив мој) преузет је из рада Јелене Петровић „Женско ауторство између два светска рата: прилог књижевној антропологији рода“ (вид. Литературу), где је употребљен управо поводом часописа *Нова Европа*. Овај нови појам код Петровићеве није шире разрађен, али је сасвим адекватан за опис појаве којом се овај рад бави. Уз то, овде се појам феминофилне (уређивачке) политике проширује, како на други часопис, *Мисао*, тако и на политике које не морају бити везане само за уређивање часописа.

Татјана Јовићевић

ТРАДИЦИЈСКИ КАНОН И (НОВА) МОДЕРНА: БРАНКО РАДИЧЕВИЋ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: У раду се анализирају Бранку посвећене песме, односно чланци/студије о његовој поезији и културолошком статусу његовог лика у одговарајућим тематским бројевима из 1924. године. Тежиште је стављено на песничку рецепцију његовог лика, односно на трансформацију поетолошких и вредносних судова о његовој поезији.

Кључне речи: лиризам, евокативност, читање традиције, модернизам, рецепција, књижевни/национални програм.

Тихомир Брајовић

ХАЛЕР, КРЛЕЖА, МЕШТРОВИЋ
Хрватска књижевност и уметност у часопису
Нова Европа

Апстракт: Уређивачки концепт „средњег пута“ као синтеза национализма и интернационализма и положај хрватске књижевности и уметности у часопису *Нова Европа*. „Србохрватство“ као одлучујући фактор у третману литературе и културе. Мештровић као фигура југословенског културног интегрализма. Однос према модернизму и импресионизму. „Фронт социјалне литературе“ и грађанска култура у часопису. Крочеанство А. Халера као противтежа доктринарним видовима идеолошке свести. Полемика о поетици и естетици превођења. Мирослав Крлежа као фигура индивидуалистичке субверзије.

Кључне речи: национализам, интернационализам, модернизам, крочеанство, интегрализам, импресионизам, индивидуализам, социјална литерату-

Милан Миљковић

ПУТОПИСИ У *НОВОЈ ЕВРОПИ* - ОДНОС ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ

Апстракт: Путопис је, након процвата у епохи просветитељства, доживео још једну експанзију на крају XIX и у првим деценијама XX века, када је дошло и до промене у функцијама које је раније преузимао као гранични жанр, између књижевности и научне, односно дидактичке литературе. Поучна, образовно-просветитељска функција путописа потискивана је постепено све наглашенијом поетском, литерарном функцијом, уз превладавање субјективне фигуре путописца, његових доживљаја и унутарњих имагинарних пејзажа. Циљ овог рада је да покаже у којој је мери часопис *Нова Европа* одговорио на све веће присуство путописа у модерној литерарној продукцији, и какве су везе између програмских ставова уредништва и поетике, идеологије, односно начина представљања прошлости и садашњости у путописима који су током две деценије постојања часописа објављивани. Осим тога, настојаћемо да поменуте путописе сместимо у шири друштвенополитички и културноисторијски контекст друге и треће деценије XX века, и да испитамо у којој мери је представљање прошлости и садашњости у путописима одговарало поетичким и уметничким поставкама модернизма и авангарде.

Кључне речи: путопис, традиција, модерност, прошлост, садашњост, мит о златном добу, модернизам, авангарда.

730.071.1:929 Мештровић И.
730.049.1(457.1)"19"

Ненад Макуљевић

У ИМЕ ЈУГОСЛОВЕНСТВА: ИВАН МЕШТРОВИЋ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: У *Новој Европи* бројни садржаји посвећени су раду Ивана Мештровића. *Нова Европа* објавила је и две монографије посвећене Мештровићу. Позитивна и истакнута рецепција Мештровића била је заснована првенствено на политичким уверењима, али и на схватањима о значају и моћи уметности и визуелне културе. Уредништво *Нове Европе*, у складу са савременим културним и политичким искуствима, користи Мештровића и његов опус као средство у изградњи и пропаганди југословенске нације. То је очигледно одговарало и самом Мештровићу, који је свесно неговао лик идеалног и највећег југословенског уметника. Бројни прикази дела Ивана Мештровића у *Новој Европи* не представљају редовне вести из савременог културног живота, већ промовисање најзначајнијег уметника, апостола и генија интегралног југословенства. Тим путем активно је пропагирана југословенска политичка идеја. Зато однос према И. Мештровићу јасно показује карактер идеолошког профила *Нове Европе*, и доприноси разумевању рецепције уметничког рада између два светска рата.

Кључне речи: Иван Мештровић, *Нова Европа*, Милан Ћурчин, југословенство.

Жарко Рошуљ

„ДВЕ РЕЧИ О КАРИКАТУРИ“
ИСИДОРЕ СЕКУЛИЋ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: Аутор се бави прилогом „Две речи о карикатури“ Исидоре Секулић, штампаним у *Новој Европи* 1921. године. Две деценије касније списатељица-ауторка допунила је и прерадила овај есеј, и објавила га 1941. године под насловом „Карикатура“. Изгледа да је негативан суд о карикатури Исидоре Секулић највише погодио чувеног карикатуристу Пјера Крижанића, који је на њен есеј одмах реаговао својим полемичким текстом о карикатури у часопису *Критика* (1921). Уједно је, подстакнут и том полемиком, започео борбу за признавање уметности карикатуре код нас. Стога је ова расправа била једна од најбитнијих у историји југословенске карикатуре.

Кључне речи: борба, гиљотина, дисоцијација, Европа, збиља, историја, Југославија, карикатура, линија, морал, нов, оговарање, полемика, расправа, сатира, уметност, хумор, цртеж, часопис, шала.

781.7(497.1)

78(497.1)

398.8(497.1)

Сања Радиновић

НАПИСИ О ТРАДИЦИОНАЛНОМ МУЗИЧКОМ НАСЛЕЂУ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА У ЧАСОПИСУ *НОВА ЕВРОПА*

Апстракт: Чињеница да су у *Новој Европи* објављивани и прилози о традиционалном музичком наслеђу југословенских народа, у српској етномузикологији није у потпуности расветљена, нити чак довољно позната. С обзиром да реч махом о публицистичким написима у краћим формама научне прозе, етномузиколози их нису сагледавали са пажњом какву су посветили студијама и чланцима из реномираних стручних и научних часописа међуратне епохе. Ангажованост знаменитих музичких и других писаца на њиховом стварању, као и круг захваћених тема, пружили су важан подстицај да се продуби историјска ретроспектива о развоју музичке фолклористике у првој Југославији, и назначи место *Нове Европе* у међуратној периодици која се бавила овом тематиком.

Кључне речи: традиционално музичко наслеђе југословенских народа, народна музика Југославије, југословенска музичка фолклористика, регионална југословенска етномузикологија, међуратна музичка периодика Југославије, часопис *Sv. Cecilija*.

791.63-051:929 Тагац С.
791.072.3(497.1)"19"

Владимир Коларић

СЕРГЕЈ ТАГАЦ У *НОВОЈ ЕВРОПИ*

Апстракт: У броју *Нове Европе* посвећеном филму, 26. августа 1935, објављен је текст Сергеја Тагаца под називом „Важна питања домаћег филма”. Текст се сагледава у контексту опуса овог изузетно важног филмског ствараоца (аутор првог анимираног, првог звучног и првог колор филма на простору Југославије), али и у контексту тадашњег југословенског филма, као и филмске теорије и критике.

Кључне речи: филм, југословенска кинематографија, моделизација, аутор, Сергеј Тагац, *Нова Европа*.

791.072.3(497.1)"19"

791.4(497.1)"19"

Саша Сојкић

КИНО-НАОЧЊАЦИ: *НОВА ЕВРОПА*
У КОНТЕКСТУ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ФИЛМСКЕ
КУЛТИВАЦИЈЕ

Историчар се радо претварау редитеља...

Фернан Бродел

Апстракт: Питања која су у својим прилозима о филму у *Новој Европи* покренули Сергије Тагац и Маријан Микац - стање домаћег филма, природа седме уметности, рецепција совјетског филма, објективност филмских журнала, превођење филмова - у раду се разматрају у ширем контексту како историје филма, тако и друштвене и политичке историје.

Кључне речи: међуратна Југославија, филмска култура, језичка политика, Сергије Тагац, Маријан Микац, *Нова Европа*.

НОВА ЕВРОПА
1920-1941
Зборник радова

Издавач

Институт за књижевност и уметност
Београд, Краља Милана 2

За издавача

др Весна Матовић
www.ikum.org.rs

Лектор и коректор
Грозда Пејчић

Припрема и штампа

Чигоја
ШТАМПА

office@cigoja.com
www.chigoja.co.rs

Тираж
300

ISBN 978-86-7095-168-6

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

050.488НОВА ЕВРОПА"1920/1941"(082)
323.1(497.1)(082)
82(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Часопис Нова Европа
(2009 ; Београд)

Нова Европа : 1920-1941 : зборник радова /
уредници Марко Недић, Весна Матовић. -
Београд : Институт за књижевност и уметност,
2010 (Београд : Чигоја штампа). - 702 стр. ;
24 см. - (Историја српске књижевне
периодике / Институт за књижевност и
уметност ; 21)

"Радови објављени у овом зборнику саопштени
су на међународном научном скупу 'Часопис
Нова Европа 1920-1941', одржаном 3-4. децембра
2009. у организацији Института за
књижевност."--> прелим. стр. - Радови на
срп. и хрв. језику. - Тираж 300. - Напомене и
библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summeries. -
Регистри.

ISBN 978-86-7095-168-6

а) Нова Европа (часопис) - 1920-1941 -
Зборници б) Југословенство - Зборници с)
Књижевност - Зборници
COBISS.SR-ID 180954636